

**Анатолій Кравець
Григорій Курдельчук**

**Постатті України в картинах художника
А. Орльонова**

Луцьк
2021

УДК 75:94(092) (477.82)

У 78

Рекомендовано правлінням Волинської обласної організації національної спілки краєзнавців України (протокол № 3 від 20 серпня 2021р.)

Рецензенти:

БОНДАРЕНКО Геннадій Васильович – кандидат історичних наук, професор, професор кафедри документознавства і музейної справи Волинського національного університету ім. Лесі Українки, голова Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України

ДЕМ'ЯНЮК Олександр Йосипович - доктор історичних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи та моніторингу якості освіти, Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти

Кравець А. Курдельчук Г.

У 78 Постатті України в картинах художника А. Орльонова / А. Кравець, Г. Курдельчук – Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2021. – 83 с.

У збірці зібрано й опрацьовано матеріали про картини художника А. Орльонова. На картинах зображено постатті та історичні події України.

Це видання розраховане на увагу істориків, краєзнавців, дослідників історії України, студентів, небайдужих громадян.

© Кравець А.І., 2021

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Орльонов Артур Олегович головний художник студії Українського батального мистецтва	5
Історія утворення держави з центром у Києві.....	7
Серія картин князів Київської Русі написаних Артуром Олеговичем та історична довідка.	17
Волиняни в картинах Орльонова А.	37
Картини присвячені добі Української революції 1917-1921рр.....	46
Розвідники доби УНР очима художника-баталіста	53
Видатні українські письменники на картинах художника	73
Картини написані Орльоновим Артуром	78
Список використаної літератури.....	81

ПЕРЕДМОВА

Як виглядали наші давні князі часів України-Русі? На жаль, ілюстрацій чи інших зображень задовільної якості з тих часів майже не збереглося. Тому художники, найчастіше зображають Володимира Великого, Ярослава Мудрого чи короля Данила так, як вони це собі уявляють. У виданнях із Західної України дорядянських часів та на еміграції, українських князів зображали здебільшого з козацькими вусами.

Художник Артур Орльонов плідно працював над створенням робіт, присвячених славетним подіям і постаттям в історії держави, в рамках проєкту «Україна: історія великого народу».

Творчий доробок його становить понад 200 праць. Картини митця перебувають у Центральному музеї ЗСУ, Львівській національній галереї мистецтв, Національному заповіднику «Хортиця» та у приватних колекціях. Твори Артура Орльонова різноманітні за тематикою: зображення подій з історії Київської Русі та Козаччини, релігійні теми, пейзажі різних міст світу, Громадянська війна у США, портрети політичних діячів, письменників, військових доби Української революції.

У даній збірці зібрано й опрацьовано матеріали про картини художника А. Орльонова. На картинах зображено постатті та історичні події України.

Це видання розраховане на увагу істориків, краєзнавців, дослідників, студентів, небайдужих громадян при вивченні історичних постатей та подій, історії України.

Орлюнов Артур Олегович

Орлюнов Артур Олегович, народився в 1973 році у Ташкенті — сучасний український маляр-баталіст. Головний художник студії Українського батального мистецтва.

Навчався з 1988—1992рр. в Ташкентському художньому училищі імені П. П. Бенькова. В 1999 році закінчив Академію образотворчого мистецтва у місті Києві. Дипломна робота це створення діарами «Битва під Берестечком».

В 2003 закінчив аспірантуру (батальний живопис).

З 2009 року художник плідно працював над створенням робіт, присвячених славетним подіям і постаттям в історії держави, в рамках проєкту «Україна: історія великого народу». Нині Артур Орлюнов — головний художник студії Українського батального мистецтва

Творчий доробок його становить понад 200 праць. Картини митця перебувають у Центральному музеї ЗСУ, Львівській національній галереї мистецтв, Національному заповіднику «Хортиця» та у приватних колекціях. Твори Артура Орлюнова різноманітні за тематикою:

зображення подій з історії Київської Русі та Козаччини, релігійні теми, пейзажі різних міст світу, Громадянська війна у США, портрети.

Найвідоміша серія картин — це картини із життя українських князів Острозьких. Популярними є картини, присвячені Богданові Хмельницькому та Іванові Богуну.

Серія картин Артура Олеговича:

- «Кий, Щек, Хорив і Либідь засновують Київ. 482 рік»
- «Князь Кий захищає фортецю Києвець на Дунаї. 487 рік»
- «Князь Кий на прийомі у імператора Візантії. 484 рік»
- «Кий з батьком приймають гунських послів. 450 рік»
- «Данило Острозький у битві на Синіх Водах. 1362 рік»
- «Галицькі хоругви у Грюнвальдській битві. 1410 рік»
- «Благословення Феодосія Святого Києво- Печерська Лавра. 1443 рік»
- «Полковник Іван Богун»
- «Богдан Хмельницький»
- «Бій під Берестечком. 1651 р.»
- «Козаки гетьмана Петра Сагайдачного здобувають Кафу. 1616 р.»
- «Конотопська битва»
- «Князь Федір Острозький»
- «Князь Костянтин Острозький»
- «Патріарх Кирило Лукаріс»
- «Св. Кирило та св. Мефодій»
- «Ірина Володарівна»
- «Освоєння дикого заходу»
- «Письмо додому»
- «Бій»
- «Венеція»

- «Стамбул»
- «Київ»
- «Каїр»

Історія утворення держави з центром у Києві

Розвиток виробництва у праукраїнців зумовив зростання продуктивності праці, удосконалення землеробських знарядь. Відпала потреба у спільному обробітку землі. Земля та все вирощене на ній переходило у власність окремих родин. Сім'ї, що жили на спільній території, об'єднувалися в сусідську територіальну громаду.

Поміж членів громади посилювалося майнове розшарування. Родоплемінна знать, старійшини, воєначальники зосереджували у своїх руках багатства. Праукраїнці того часу мали своєрідний суспільний устрій, що дістав назву військової демократії. Поступово племінна верхівка перетворювалася на землевласників, а вільні общинники поповнювали категорії залежного населення.

З розкладом родоплемінного ладу замість племінних союзів поступово утворювалися нові територіальні об'єднання - князівства, які очолювали князі. Центрами їх стали «городи»: у полян, наприклад, - Київ, у сіверян - Чернігів. Для утримання влади, захисту своїх земель та завоювання нових територій князі формували військові загони дружини.

Процес об'єднання князівств у єдину державу прискорювало ускладнення зовнішньополітичної ситуації, зумовлене Великим переселенням народів. Через причорноморські й приазовські степи хвилями накочувалися кочовики, великого лиха завдавали авари, хозари, з півночі слов'янам загрожували нормани.

Найбільшим було державне об'єднання, до якого входили поляни, деревляни й сіверяни. Літописець називає його Руською землею. Історичним її ядром стало Середнє Подніпров'я. Сучасники - арабські й візантійські автори називали перше державне об'єднання східних слов'ян Руссю, а народ, що населяв його, - русами. Оскільки центром цієї держави був Київ, в історичній літературі вона дістала назву Київська Русь.

Походження назви «Русь» - одне з найдискусійніших питань історичної науки. Досить поширеною є точка зору, за якою Русь VI-VII ст. ототожнюється з об'єднанням кількох союзів племен - полян, сіверян, уличів. Воно займало територію між Десною та Россю й Тясмином, Горинню та Сеймом і Сулою. Тут розташовані кілька річок з однокорінними назвами - Рось, Росава, Росавиця, - що, можливо, й покладено в основу назви «Русь».

Інша версія свідчить на користь іраномовного походження назви. Можливо, «Русь» походить з сарматської мови (rhos - світло). Таку назву могло мати одне з сарматських племен, яке згодом було асимільовано антами, від яких уже й була сприйнята назва праукраїнцями.

Деякі дослідники вважають, що назва «Русь» має північне походження. Вони виводять її від фінської назви шведської території ruotsi, а саму Русь розташували на території, опанованій новгородськими словенами.

В 862 р. літописець згадує київських князів Діра й Аскольда. Очевидно, вони були останніми зі слов'янської династії князів, початок якій поклав Кий. Правила вони, напевно, у різні часи, їхнє князювання позначилося низкою видатних подій. Дір уже володів значною територією. До його столиці приїздили купці з інших країн.

Розголосу набув морський похід руських дружин під проводом Аскольда на Константинополь. Кораблі русів йшли з такою швидкістю,

що вісники із захоплених ними поселень не встигли попередити Константинополь про небезпеку. На світанку 18 червня 860 р. руський флот із 200 лодій увірвався до бухти Золотий Ріг. Берегова сторожа не встигла натягти над поверхнею води велетенський ланцюг, яким завжди надійно перекривала вхід до бухти.

З лодій висадилися воїни і одразу почали облогу мурів столиці Візантії. У місті виникла паніка. Імператор із військом на той час перебував у поході проти арабів. Візантійський автор описав цю подію так: «Народ вийшов з країни північної... й племена піднялись від країв землі, тримаючи лук і спис, вони жорстокі й немилосердні, голос їхній шумить, мов море».

Руси хотіли захопити місто ураз, а коли це не вдалося, розпочали облогу і пограбували передмістя. Але переконавшись, що місто їм не здобути, зняли облогу і з великою здобиччю повернулися додому. Облога Константинополя стала своєрідним пунктом відліку руської історії у грецьких хроніках. Візантія визнала східнослов'янську державу.

На думку деяких учених, за часів князювання Аскольда розпочалося поширення християнства на Русі. Але хрестилися лише дружинники князя та дехто з найближчого його оточення. Князь був одним із перших християн на Русі. Але нове віросповідання зустріло запеклий опір широких мас і значної частини панівної верхівки. Наслідком такого спротиву стало насильницьке усунення Аскольда з київського столу.

Правління Олега в Києві (882-912)

У той час, як Руська земля міцніла, на півночі східнослов'янські племена ворогували між собою. Це протистояння завершилося запрошенням новгородців князувати на Русь варяга Рюрика, який намагався силою підкорити племена. Після смерті у 879 р. Рюрика правління в Новгороді перейшло до його воєводи Олега, котрий був

опікуном Рюрикового сина Ігоря. Так утвердилася династія Рюриковичів. Правив Олег від імені малого Ігоря, але фактично був повновладним князем. Очевидно, протистояння зі слов'янськими племенами набуло надзвичайної гостроти, тож Олег із княжим сином мусив піти з Новгороду.

У 882 р. він зі своєю дружиною спустився на човнах по Дніпру й оволодів Києвом, убивши тамтешнього князя Аскольда. Олег проголосив Київ своєю столицею. За його правління були об'єднані майже всі східні слов'яни, що стало вирішальним кроком на шляху створення держави Київська Русь. Влада Києва поширилася не тільки на полян, деревлян і сіверян, а й на ільменських (новгородських) словенів, кривичів, радимичів, білих хорватів, уличів, на неслов'янські племена чудь і мерю.

Наприкінці IX - на початку X ст. Київська Русь досягла значних успіхів на міжнародній арені. Одним із важливих заходів Олега була спроба захистити державу від нападів варягів. Він домовився з ними, що сплачуватиме щорічно 300 гривень данини, якщо варяги відмовляться від своїх набігів на Київську Русь.

Як говорить літопис, 907 р. Олег на чолі великого війська, зібраного з підвладних земель хорватів і дулібів, які приєдналися до нього як союзники, здійснив сухоходом і водою похід на Візантію та на знак перемоги над нею прибив свій щит на воротах Царгорода. Візантія змушена була сплатити київському князеві величезну данину і підписати з ним угоду. За цією угодою руські купці дістали можливість вільно приїжджати до Константинополя і торгувати безмитне.

Руські посли й купці, які перебували в Константинополі, протягом шести місяців забезпечувалися продовольством, одержували безкоштовно хліб, вино, м'ясо, овочі, користувалися лазнею. Вода в посушливому Константинополі мала велику вартість, а купання в лазні вважалося великою розкішшю і навіть засобом лікування. На дорогу

додому візантійський уряд повинен був забезпечити їх якорями, канатами, вітрилами, тобто всім необхідним корабельним спорядженням.

Ще чіткіше обумовлені правові норми русько-візантійських відносин у договорі 911 р. Згідно з ним сторони несли рівну відповідальність за злочини своїх підлеглих - убивство, бійки, крадіжки; зобов'язувалися надавати допомогу торговельним суднам, які зазнали катастроф, повертати полонених і втікачів.

Іншим важливим напрямом міжнародних інтересів Київської Русі наприкінці IX - на початку X ст. були країни Арабського халіфату. Арабський письменник Аль-Масуді розповідає про похід 912-913 р., коли 500 руських кораблів (по 100 чоловік на кожному) пройшли Волгою й досягли південного узбережжя Каспію.

У літописах, художніх творах до нас дійшла легенда про смерть Олега від укусу змії, що навіщували йому ворожбити.

Князь Ігор (912-945)

Після смерті Олега київським князем став Ігор. Він продовжив політику свого попередника, спрямовану на посилення центральної влади та об'єднання племен. Вийшли з покори Києву деревляни, на яких Ігор пішов війною і наклав данину більшу, ніж раніше. Протягом трьох років князь боровся з уличами, але не підкорив їх.

За часів Ігоря біля південних кордонів Київської Русі вперше з'явилися печеніги. У 915 р. вони уклали з Києвом мир і відійшли до Дунаю, однак уже 920 р. угоду було порушено. Візантія боялася посилення Київської Русі й спрямувала проти русів печенігів.

У 941 р. Ігор, скориставшись тим, що Візантія вела війну з арабами, вирушив із військом на кораблях до Константинополя. Поблизу міста русів зустрів добре озброєний візантійський флот, що палив кораблі грецьким вогнем. Багато руських воїнів загинуло. Похід завершився

поразкою. Проте 944 р. Ігор пішов на Константинополь удруге. Було укладено договір, який був для Київської Русі вже не такий вигідний, як попередній: руські купці знову мали сплачувати Візантії мито. Ігор зобов'язувався не нападати на візантійські землі та не пропускати до візантійських володінь у Криму болгар.

У 944 р. Ігор здійснив також похід на Закавказзя. Руські війська взяли міста Дербент, Бердаа і з великою здобиччю повернулися додому.

Часті воєнні походи відривали від мирної праці чимало людей. Відшкодувати втрати князь сподівався шляхом укладення вигідних торгових угод із Візантією, а також за рахунок данини з підлеглих Києву земель. У листопаді, коли закінчувалися всі сільськогосподарські роботи, а річки та болота сковувала крига, князі відправлялися на полюддя, тобто круговий об'їзд у землі кривичів, сіверян, деревлян, дреговичів та інших слов'ян, які сплачували їм данину. Нерідко відбиралися не тільки надлишки продуктів, а й вкрай необхідне для сім'ї. Пробувши в цьому «кормлінні» всю зиму, князі у квітні, коли скресала крига на Дніпрі, поверталися до Києва.

Право Києва брати данину з удільних князівств з'явилося в період формування території Київської Русі. З боку ново-приєднаних земель це був знак покори і визнання київського князя як володаря.

Трагічно для Ігоря завершилося полюддя 945 р. Після завершення традиційного об'їзду деревлянської землі князь вирішив повернутися і збільшити обсяг здобичі. Відправивши дружину до Києва, він із невеличким загоном воїнів повернувся до деревлян. Почувши про це, вони вирішили: «Якщо внадиться вовк до овець, то виносить по одній все стадо, якщо не уб'ють його. Так і сей: якщо не вб'ємо його, то він усіх нас погубить». Під Іскоростенем деревляни вбили Ігоря й знищили всю його дружину. Ці події увійшли в історію як повстання деревлян.

Київська Русь за князювання Ольги та Ярослава

Реформи княгині Ольги. Після смерті Ігоря через неповноліття його сина Святослава регентом стала мати Святослава княгиня Ольга. Про її походження та життя до того часу, коли вона стала великою княгинею київською, відомо мало. Збереглися напівлегендарні відомості, на підставі яких можна вважати Ольгу дочкою псковського володаря, васала київського князя.

Ольга жорстоко придушила повстання деревлян, помстившись за смерть чоловіка, повернула Деревлянську землю під владу Києва, обклала її даниною. Щоб запобігти новим заворушенням, вона змушена була провести реформи, унаслідок яких було запроваджено чітко встановлені норми повинностей.

Поширювалася феодальна власність на землю. Виникали нові городи, що були господарськими осередками. Ольга мала власні села - Ольжичі, Будутине і свій «град», тобто замок, - Вишгород. У Києві знаходилася офіційна резиденція Ольги. Це був великий двоповерховий кам'яний будинок, прикрашений архітектурними деталями з мармуру та червоного шиферу.

У «Повісті минулих літ», розповідаючи про прийом Ольгою деревлянських послів, літописець дає опис її кам'яного палацу. Місцезнаходження його було вказане доволі точно, що й підтвердили археологічні розкопки. На схилі Андріївської гори в Києві (над садибою № 38 по Андріївському узвозу) було виявлено фундаменти палацу Ольги.

За Ольги виріс міжнародний престиж Русі. 946 р. велика княгиня в супроводі великого почту відвідала Константинополь, її прийняв візантійський імператор Костянтин Багрянородний, і хоча угоди вони не уклали, проте досягли домовленості про тісніші зв'язки Київської Русі з Візантією. Прийом Ольги візантійським імператором і почесні руській

княгині при візантійському дворі були дипломатичним актом, що засвідчив зростаючу роль Києва. Ольга прийняла християнство.

Київська Русь підтримувала дипломатичні відносини з іншою великою державою середньовічного світу - Німецьким королівством. Країни обмінялися посольствами. 961 року німецьке посольство прибуло до Києва з метою поширення на Русі християнства, але успіху воно не мало.

Святослав (957-972)

У 957 р. київським князем став Святослав Ігорович. Він уславився передусім своїми походами, в яких провів майже все життя. Внутрішнє управління країною він полишив спочатку на матір, а потім на синів.

Святослав був дуже невибагливим. У походах спав на землі, підклавши під голову сідло. Перед походом завжди попереджав ворогів: «Іду на ви!». Святослав здійснив ряд успішних походів: у 965 р. завдав поразки Хозарському каганату й зруйнував Ітиль - його столицю, воював проти ясів (осетинів) і касогів (адигейських племен) на Північному Кавказі, повернув під владу Києва в'ятичів, які платили данину хозарам, вдало воював з булгарами, котрі жили на Середній Волзі.

Усі ці походи мали велике значення для зміцнення давньоруської держави і розвитку господарських відносин, бо відкривали купцям волзький торговельний шлях до східних країн, сприяли освоєнню Подоння, Приазов'я, Кубані. На Таманському півострові, зокрема, виникла велика руська колонія - князівство Тмутаракань.

Домігшись перемоги на сході, Святослав у 968 р. вирушив у перший дунайський похід на допомогу Візантії у війні з Болгарією. Розгромивши болгарське військо, зупинився у Переяславці на Дунаї, куди збирався перенести свою столицю. Він говорив: «Хочу жити я в Переяславці на Дунаї, бо то є середина землі моєї. Адже там усі добра сходяться...»

У відсутність Святослава до Києва підступили печеніги. Одному хлопчині, який знав мову чужинців, вдалося пройти через печенізьке оточення та повідомити руського воєводу Претвича про скрутне становище Києва. Воєводі хитрістю вдалося зняти облогу міста. Невдовзі прибув Святослав із дружиною. Бояри й мати йому докоряли: «Ти, княже, чужої землі шукаєш і дбаєш про неї, а свою полишив. Нас же мало не взяли печеніги, і матір твою, і дітей твоїх». Але князь знову став збиратися на Дунай.

Перед новим походом у Болгарію Святослав реформував систему державного правління. Він замінив племінних вождів у трьох найважливіших центрах на своїх синів: Ярополка посадив у Києві, Олега - у Вручому, в деревлян, Володимира - в далекому Новгороді. Упорядкувавши таким чином державу, 970 р. князь вирушив у другий дунайський похід.

Однак ситуація на Балканах змінилася не на користь Київської Русі. Візантія, що втягнула Святослава у війни, злякалася швидких перемог русів та зміцнення Київської Русі й стала підтримувати болгар. Сили були надто нерівними. Три місяці (971 р.) руські дружини боронилися в Доростолі (місто в Болгарії). Нарешті у липні Святослав зважився на вирішальну битву. Він звернувся до воїнів із закликом стояти міцно й дати відсіч ворогу, на що вони відповіли: «Де голова твоя ляже, там і наші голови ми зложимо».

У битві грекам було завдано великих втрат, але важко-озброєна кіннота імператора переломила хід подій на його користь. Русам довелося повернутися до Доростола. Святослав змушений був погодитися на переговори і підписати мир, відмовившись від завойованих земель у Подунав'ї. Греки відпустили русів, забезпечивши військо (лишилося близько 22 тис. із 60 тис. воїнів) провіантом.

Проте Візантія боялася навіть переможеного Святослава. Тому візантійський імператор Цимісхій послав до печенігів свого дипломата і за великі гроші найняв одного з ханів, аби той зненацька напав на виснажене руське військо. Зима застала Святослава у дорозі, й він збирався зимувати на одному з дніпровських островів. Тут і напав на нього печенізький хан Куря.

У бою Святослав загинув. Сталося це 972 р. За легендою, печенізький хан звелів зробити з черепа князя кубок, з якого пив на бенкетах. Святослав залишився для прийдешніх поколінь зразком мужнього воїна й умілого полководця.

Як написав про нього літописець, він «не осоромив землі Руської, бо ліг за неї кістьми. Мертві ж сорому не мають».

Артур Олегович звернувся до історії цього періоду та написав серію картин, князів Київської Русі.

**Серія картин князів Київської Русі написаних Артуром
Олеговичем та історична довідка.**

Кий — легендарний засновник Києва, полянський князь, один із трьох братів (Кий, Щек і Хорив, мали сестру Либідь), які, згідно з «Повістю минулих літ», жили на дніпровських горах і збудували на

правому високому березі Дніпра місто, що назвали на честь старшого брата Київ. Також Кия назвали засновником містечка Київець на Дунаї. Від Кия та його братів літописці виводили полянське плем'я.

Аскольд — київський князь (860—882). Засновник Київського князівства в Наддніпрянщині. Роки правління: 830-ті — 882рр.

Згадується в «Повісті минулих літ». По одній із версій правив разом із Діром. Здійснив у 860 році похід на Царгород. За візантійськими джерелами, прийняв хрещення близько 867 року, можливо, з певною кількістю дружинників; за переказами прийняв ім'я Миколай. За повідомленням Никоновського літопису воював з волзькими болгарами та печенігами. За літописними свідченнями убитий Олегом та його дружинниками-язичниками за Києвом, у районі Угорського урочища (сучасний Печерськ, Аскольдова могила). У Православній церкві України прославлений як мученик. З князем пов'язують так званий «літопис Аскольда». Також — Осколд, Оскольд, Осколод.

Серед істориків немає одностайності у питанні походження Аскольда.

Польський хроніст XV ст., Ян Длугош, та ряд істориків які спираються на його інформацію, вважали, що Аскольд походив з князівської династії, започаткованої князем Києм. Ці твердження лягли в основу критиків норманської теорії походження Русі. Так, Михайло Грушевський також вважав, що Аскольд міг бути нащадком династії князя Кия, наступником Бравлина.

Шведський історик XVIII ст. Улоф фон Далін ототожнював Аскольда з Аслеком, сином шведського конунга Бйорна Залізнобокого, онуком легендарного вікінга Рагнара Лодброка.

Синхронізація певних подій, описаних у руських літописах, з церковними та світськими візантійськими хроніками дають підстави для припущень історика Михайла Брайчевського, що багато з них відбувалися до 882 року, й згодом були приписані за часів Рюриковичів князю Олегу Віщому (як приклад — візантійські хронографи нічого не писали про походи Олега на Константинополь).

До часів Аскольда належать повідомлення арабських письменників про три центри Русі[. Це — автори так званої групи ал-Бахді (ал-Істахрі,

Ібн-хаукаль, пізніший твір Ідрісі). За свідченнями цих джерел, на початку-середині IX століття у Східній Європі існували три об'єднання східнослов'янських племен, що у нашій транскрипції іменуються Куявія, Славія та Арсанія (Артанія).

Куявія — держава полян з центром у Києві, ймовірно володіння Аскольда. Її територіальне ядро — Середня Наддніпрянщина, об'єднання полян, деревлян, дреговичів, сіверян.

Славія — об'єднання північних слов'янських і деяких неслов'янських племен — ільменські словени, чудь, весь, меря, з центром у Ладозі.

Артанія — землі теперішнього південного сходу України, Надазовщина, східний Крим, частина північного Кавказу (Тмутороканське князівство).

Між Славією та Куявією лежали землі кривичів, що до 872 року зберігали свою незалежність. Землі в'ятичів, радимичів та більшої частини сіверян були захоплені хозарами у VIII ст. З Хозарією, що була заслоном проти кочових племен, Аскольд підтримував дружні стосунки. Лояльними були відносини Русі з мадярами, які утворили політичне об'єднання в басейні Дону — Леведію. Ватажок мадярів Алмош був спільником і можливо особистим другом Аскольда. Головні інтереси Аскольдової Русі були на півдні та південному сході, особливо у Візантії. Походи проти Візантії, та договори укладені з імперською адміністрацією знайшли відображення у численних джерелах. Головний політичний зміст походів склало дипломатичне визнання держави Русі, як контрагента імперії.

Олег Віщій

Олег (близько 850 — 912 або 922) — напівлегендарний київський князь варязького (данського або шведського) походження. Регент і дядько київського князя Ігоря. Згідно з «Повістю минулих літ» завоював Київ, убивши місцевих правителів, варягів Аскольда і Діра; після чого

промовив слова «хай буде се мати городам руським». Правив від імені малолітнього князя Ігоря, але фактично був повноправним володарем.

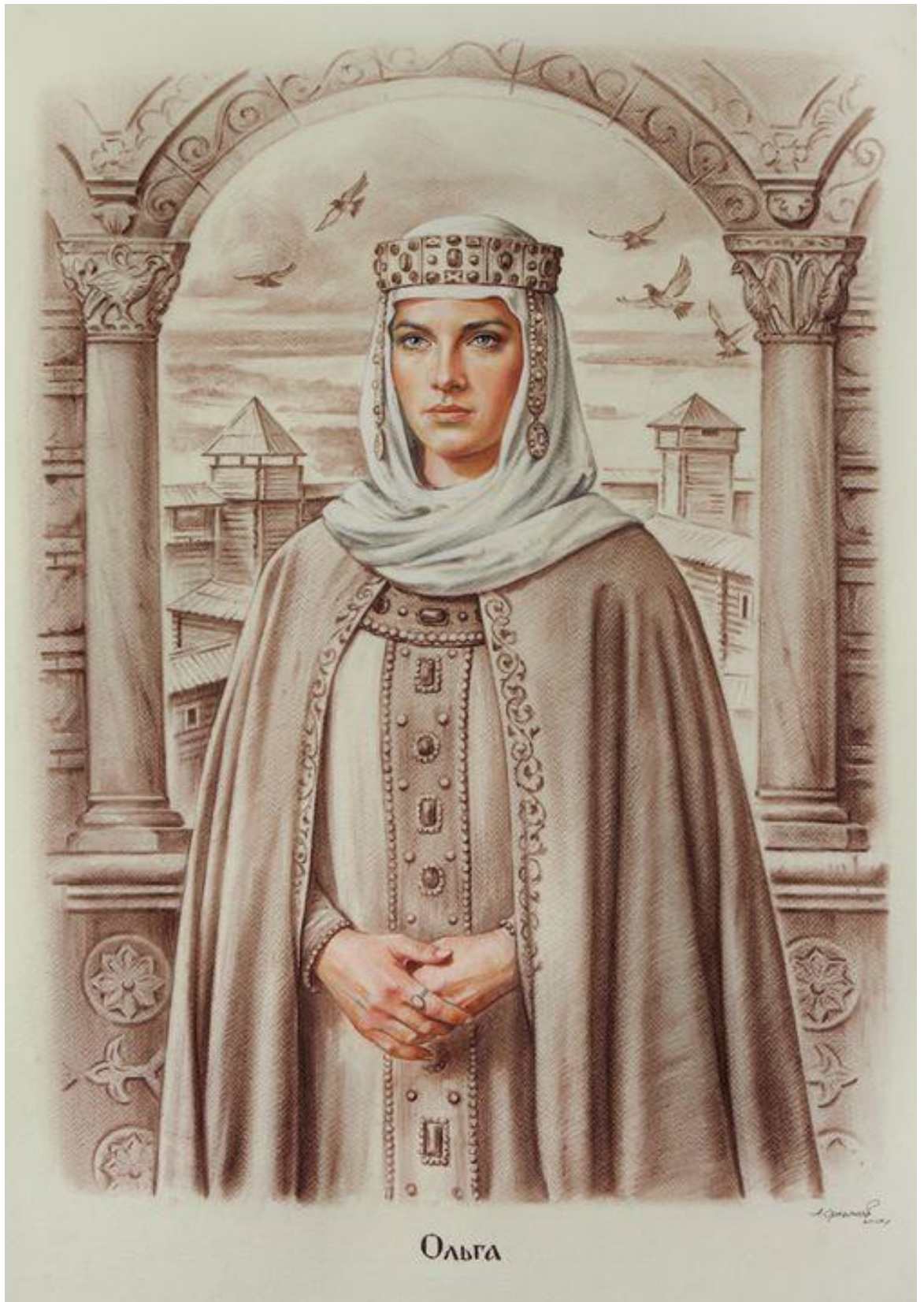

Ігор Рюрикович

Ігор Рюрикович — київський князь з 912 або 922 по 944 рік. Фактичний засновник руської княжої династії Рюриковичів. Згідно з

«Повістю временних літ» — син варязького князя Рюрика. Небіж свого попередника, князя Олега. Ймовірно, здійснив два походи на Константинополь (941 і 944), що закінчилися укладанням русько-візантійського договору. Організував виправи русів на Кавказ і Каспію. Убитий слов'янським племенем деревлян за грабунки, непомірний збір данини.

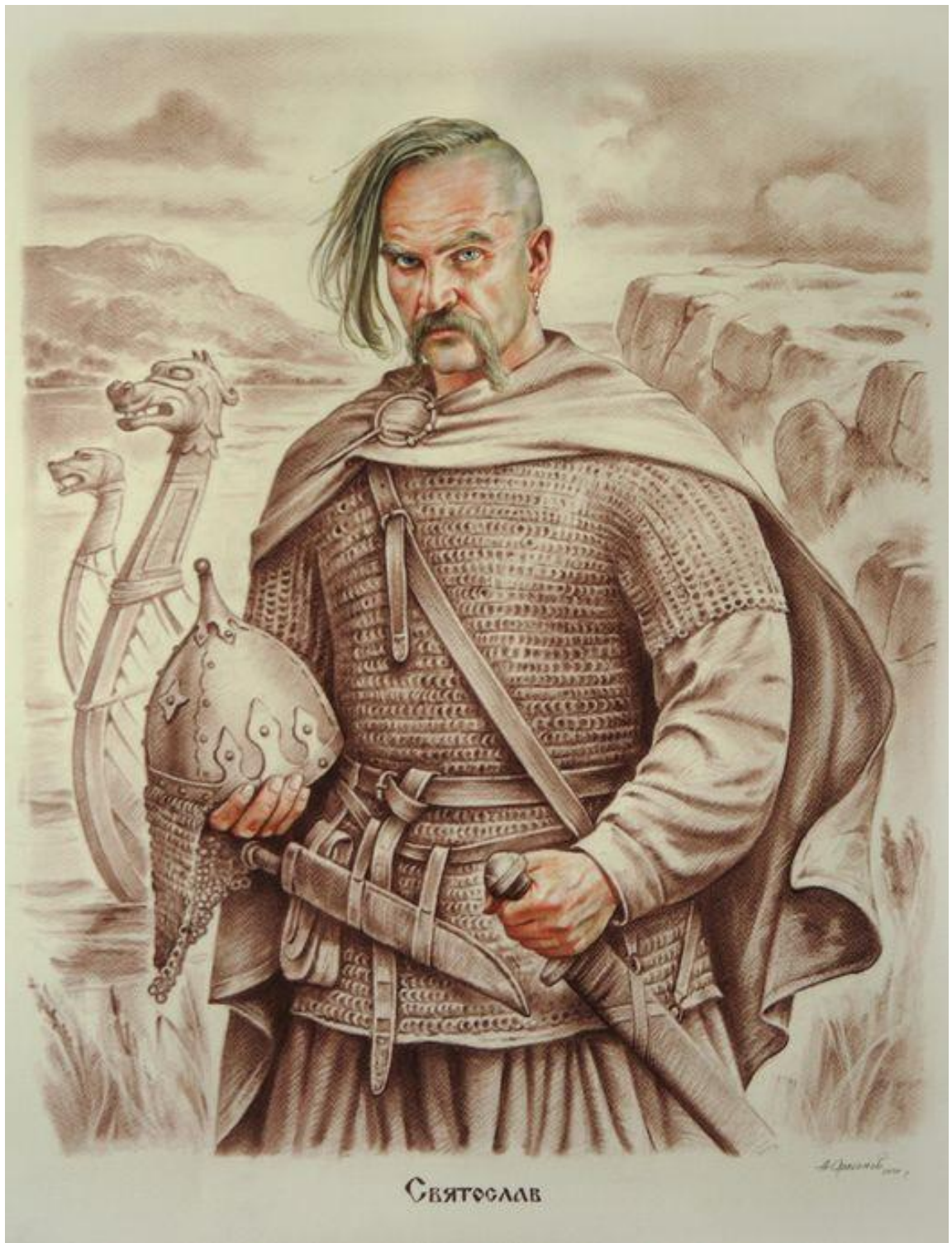

Ольга (нар. близько 910 — 11 липня 969) — руська княгиня із династії Рюриковичів. Дружина і кузина київського князя Ігоря, по загибелі якого (осінь 944) зійшла на київський стіл (Княгиня київська з 945 по 964). Мати Святослава Ігоровича. Ліквідувала древлянське

племінне княжіння, упорядкувала збирання данини, організувавши по всій країні князівські погости і осередки судочинства. У зовнішній політиці підтримувала дружні стосунки із Візантією, 946 або 957 відвідала Константинополь, де уклала угоду з імператором Костянтином VII Багрянородним і прийняла християнство. У 964 році передала владу синові. Похована за християнським звичаєм.

Святослав Ігорович (близько 938 р. — березень 972 р.) — великий князь київський (945—972 рр.). Представник династії Рюриковичів. Єдиний син київського князя Ігоря і княгині Ольги. Після загибелі батька перебував під регентством матері (945—964 рр.). Ставши самостійним правителем, проводив активну зовнішню політику, значно розширивши територію Руської держави. Підкорив волзьких булгар,

аланів, радимичів, в'ятичів (964 р.). Розгромив Хозарський каганат (965—968 рр.). 968 року допоміг візантійському імператорові Никифору Фоці придушити повстання болгар, але його спроба залишитися в Болгарії змусила Візантію нацькувати на Київ печенігів. Відігнавши їх, посадив своїх синів намісниками на Русі — Ярополка в Києві; Олега в Овручі, Володимира у Новгороді. 969 року вирушив у другий похід на Болгарію. 971 року був обложений у болгарському місті Доростолі, змушений повернутися на Русь. На зворотному шляху загинув у засідці на Дніпрі, яку влаштував печенізький хан Куря. Прізвисько — Хоробрий.

Володимир Святославич

Володимир Святославич (960/963 — 15 липня 1015) — великий князь київський (979—1015), князь новгородський (970—988). Хреститель Русі. Представник варязької династії Рюриковичів. Наймолодший (позашлюбний) син київського князя Святослава Ігоровича від ключниці Малуші (імовірної дочки древлянського князя

Мала). Онук київської княгині Ольги, батько київського князя Ярослава Мудрого. Молодший брат і наступник київського князя Ярополка Святославича. Захопив київський престол після міжусобної боротьби з братом (977—979). Приєднав до Київської Русі землі в'ятичів (982), ятвягів (983), радимичів (984), білих хорватів (981). Воював проти болгарів (985), греків (988), вірменів (1000), поляків (1001), печенігів (996, 1015). Охрестив Русь 988 року. Встановив Київську митрополію Константинопольського патріархату. Розширив межі столиці Києва, збудував Десятинну церкву (996). Першим із руських князів розпочав карбувати власну золоту монету. Заснував Володимир (988), Переяслав (992) та інші міста. Використовував особистий знак «тризуб», що став у ХХ столітті гербом України. Помер у Берестовському палаці за Києвом. Канонізований Католицькою і Православною церквами як рівноапостольний святий. Національний герой України. Прізвиська — Великий, Святий, Хреститель, Красне-Сонечко.

Доброніга Володимирівна (1011 — 13 грудня 1087) — руська князівна, княгиня Польщі (1039—1058). Представниця династії Рюриковичів. Дочка великого князя київського Володимира Святославича. Молодша сестра Ярослава Мудрого. Дружина польського князя Казимира I з династії П'ястів (з 1039). Мати короля Польщі Болеслава II.

Ярослав Володимирович (983 / 987 — 17/20 лютого 1054) — київський князь із династії Рюриковичів. Великий князь київський (1015–1018, 1019–1054). Князь ростовський (988–1010) і новгородський (1010–1034). Другий син київського князя Володимира Святославича від полоцької князівни Рогніди. 988 року, за наказом батька, став

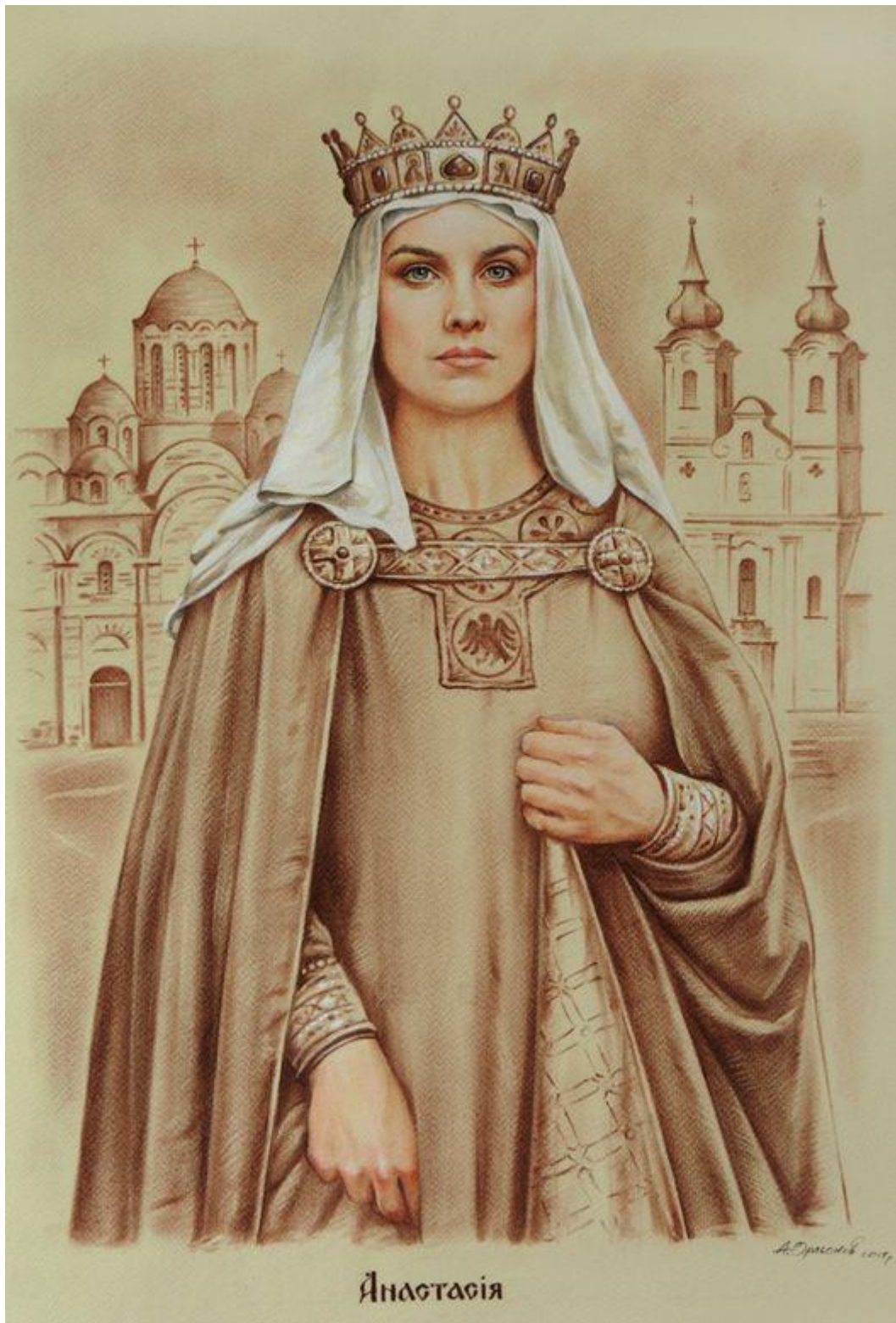
намісником у Ростові. Був одружений з Інгігердою, шведською принцесою. Після смерті старшого брата Вишеслава переведений до Новгороду. 1014 року намагався незалежитися від Києва, відмовився виплачувати батькові данину (Володимир готував похід на Новгород, але 15 липня 1015 року помер). Взяв участь у міжусобній боротьбі за владу з братами, в якій загинули Борис, Гліб і Святослав. 1019 року переміг київського князя Святополка на Альті. 1026 року уклав угоду із братом Мстиславом, поділивши Руську землю по Дніпру; отримав Київ з Правобережжям, а Мстислав — Чернігів з Лівобережжям. Після смерті Мстислава (1036) став одноосібним володарем Русі. Доклав багато зусиль до зміцнення держави. 1036 року розбив і назавжди відкинув від Києва печенігів. На початку 1030-х років відвоював у Польщі червенські міста і Белзьку волость. Здійснив успішні походи проти ятвягів і литовців. Розширив межі середньовічного Києва, спорудивши «місто Ярослава», окрасою якого стали Золоті ворота та Софійський собор (1054). Започаткував укладання першого літописного зводу 1037—1039 років та першого писаного зводу законів — «Руської правди». Мав велику родину, уклав шлюбні відносини з багатьма європейськими правителями. За численні реформи та досягнення, що мали позитивний вплив на розвиток Русі, отримав прізвисько Ярослав Мудрий. Помер у Вишгороді, похований у Софійському соборі.

Інгігерда (друга дружина Ярослава Мудрого)

Анастасія Ярославна-дочка Великого князя Київського Ярослава Мудрого та його дружини Інгігерди, видана близько 1046 року за угорського короля Андрія I. Анастасія Ярославівна мала у шлюбі з Андрашем дочку Аделаїду і двох синів: Шаламона і Данила. Шаламон став королем Угорщини.

Анна Ярославна — руська князівна, королева Франції. Дочка великого князя київського Ярослава Мудрого та шведської принцеси Інгігерди. Дружина французького короля Генріха I. Мати французького короля Філіппа I та вермандуанського графа Гуго, що був одним із керівників Першого Хрестового походу.

Єлизавета Ярославна, князівна київська, королева Норвегії, дружина Гарольда I Суворого, королева Данії, дружина Свена II Естрідсена, Дочка Ярослава Мудрого та шведської принцеси Інгігерд.

Волиняни в картинах Орльонова А.

Володимир Василькович (після 1247 — 10 грудня 1288) — князь Володимирський (1269—1288). Представник дому Романовичів, гілки

Волинських Мономаховичів із династії Рюриковичів. Син володимирського князя Василька Романовича. Прославився як книжник і будівничий. Особисто переписав щонайменше два Євангелія-апракос і Апостол, редагував літописи. Збудував багато храмів, у які вкладав дорогі ікони та книги у дорогій оправі. Тільки в Любомильську церкву святого Георгія було вкладено 34 книги. Власних дітей не мав, але мав названу доньку Ізяславу. Наприкінці життя страждав на рак. Помер у Любомилі. Похований у Успенському соборі Володимира. Канонізований як святий в Українській Православній Церкві Київського патріархату.

Народився Володимир Василькович орієнтовно в другій половині 40-х років XIII століття. Його батьком був волинський князь Василько — син Романа Мстиславича (Великого), творця Волинсько-Галицької держави, і рідний брат Данила Романовича. Володимир Василькович з молодих років брав участь у військових походах разом із батьком. Поряд з військовим мистецтвом, пізнавав мистецтво дипломатії. І таким чином учився «бути князем». Після смерті свого батька в 1269 році зайняв престол у Володимирі (Волинському) й став правити землями Західної Волині.

Ймовірно, основна частина Галицько-Волинського літопису укладалася й редагувалася за часів правління Володимира Васильковича. Тому літописець прагнув ідеалізувати цього князя. Спеціально зобразив його як зразкового князя-християнина, який виявляє християнське благочестя: читає Священне писання, підтримує ченців та священнослужителів. Йому притаманні смирення, відсутність гордості, справедливість, милість до убогих — моральні якості, котрі цінувалися християнами. Спеціально підкреслюється, що «говорив він ясно [словами] зі [Святих] книг, тому що був філософ великий».

До заняття ним Волинського князівства після смерті батька літописи відзначають участь його в походах на литовців та поляків і шлюб із князівною брянською Ольгою Романівною. У 1269 році помер Василько Романович, і Володимир-Іван зайняв його місце. У 1273 році він воював з ятвягами й змусив їх просити миру.

1274 року Володимир змушений був воювати з литовським князем Тройденом, що розорив Володимирські волості, помщаючись Володимирі, за словами літописця, за те, що батько його убив трьох братів Тройдена. Через деякий час вороги примирилися. Однак у

наступному році ця мирна угода була порушена проти волі руських князів. До Володимира та його двоюрідного брата Лева I Галицького без будь-якого прохання з їхнього боку хан Ногай надіслав своє військо для війни з Литвою. Володимир-Іван змушений був виступити до Новогрудка. Оскільки в Бересті (Брест) він довідався, що татари вже там, то за нарадою зі своїми союзниками, князем луцьким Мстиславом та Юрієм I, він пішов до Городні (Гродно). Мстислав та Юрій таємно від Володимира вступили в бій з литовцями, взяли в полон їхнього воєводу та бояр. Володимир сильно обурювався на цих князів за їхнє легкодумство, але поправив їхню помилку взяттям фортечної вежі перед воротами Городні, чим змусив жителів схилитися до миру.

Наступного року (1280) проти свого бажання, «татарскою неволею», Володимир змушений був допомагати Леву Даниловичу, який хотів зайняти польський престол, у війні з Лешком II Чорним. У 1282 Ногай та Телебуга зажадали, щоб Володимир разом з іншими князями йшов на угорців. Володимир за станом здоров'я залишився вдома, а військо своє послав з Юрієм Львовичем. Під час цього походу Болеслав Мазовецький нападав на галицьку область, і Лев Данилович, повернувшись з угорського походу, запропонував Володимирові підняти на Болеслава Литву. Війська литовське та володимирське здобули повну перемогу над поляками.

Наступного, 1283 року, за вимогою Телебуги Володимир-Іван знову повинен був йти на поляків, але незабаром відступив через хворобу. У нього гнила нижня частина обличчя. Не маючи дітей й не люблячи Лева за його жорстокість та властолюбство, а сина його Юрія — за лукавство й інтриги, Володимир хотів віддати свою волость Мстиславу Даниловичу луцькому, котрого покликав до себе й учинив з ним раду: йому віддавав князівство, а «милій дружині своїй» Ользі Романівні й названій дочці Ізяславі місто Кобрин; зобов'язав Мстислава не кривдити княгиню свою й Ізяславу, не видавати без згоди княгині її заміж.

10 грудня 1288 (1289) року Володимир-Іван Василькович помер у Любомлі від раку нижньої щелепи і гортані. Перебіг хвороби докладно описано в Галицько-Волинському літописі. Похований в Успенському соборі у Володимирі-Волинському. На похороні був присутній, зокрема, ігумен Києво-Печерського монастиря Агапіт.

При дворі Володимира та за його безпосередньої участі діяв потужний осередок книжності — скрипторій, бібліотека, літературне коло в якому був упорядкований Південноруський літописний звід (Літопис Руський) та написана його заключна частина — так званий Галицько-Волинський літопис.

Ряд свідчень можна витлумачити як факти що вказують на святість князя. Так письменник у Галицько-Волинському літописі повідомляє, що Коли помер Володимир Василькович, його гріб не запечатали, і так він пролежав з 11 грудня 1288 р. до 6 квітня 1289 р., тобто майже чотири місяці, коли на прохання його вдови Ольги труну було відкрито: «І от, прийшовши з єпископом Євсигнієм і з усім крилосом [і] одкривши гріб, побачили вони тіло його цілим і білим, і пахощі од гробу були, і запах подобен до ароматів многоцінних. Таке ото чудо побачили вони, а побачивши, прославили Бога і опечатали гріб його місяця квітня в шостий день, у середу страсної неділі». Нетлінність чесних мощей князя свідчила про святість. Однак із невідомих причин Володимира Васильковича не було прославлено до цього дня.

Варто взяти до уваги думку, що повість про його хвороби і смерть, за задумом її творців і замовників, могла мислитися як пролог до його канонізації. Про це свідчить, агіографічний канон характеристики князя, який сповнений всіх християнських чеснот. Але не треба сумніватись в історичності свідоцтва літописця, особливо щодо цілування хреста, та треба зазначити, що ці риси досить типові для агіографічного оповідання хоча вони йдуть пліч опліч з воєнними подвигами.

Князь Волинський Володимир Василькович прожив всього 40 років, а справа його свята увічнена літописцем як жодна інша. «І честі тебе Господь сподобив бути причасником на небесах за твоє благочестя, що ти мав у житті своєму. Добрий свідок благочестя твого, о блаженниче, – святая церква Святої Богородиці Марії, що її спорудив прадід твій на правовірній основі і де також мужне твоє тіло лежить, ждучи труби архангелової».

Час все більше віддаляв звитягу і благочестиву працю князя. Його чесні останки покоїлись у крипті Свято-Успенського собору, що зазнав значних руйнувань за уніатського єпископа Млоцького, який надумав був влаштувати таємний прохід до проповідниці і, розбивши один із внутрішніх стовпів храму, повністю завалив весь кафедральний собор. З

того часу всередині собору виріс цілий вишневий садок. Лише 23 січня 1890 р. на Московському археологічному з'їзді відомий мистецтвознавець проф. Адріан Прахов зачитав реферат про «Дослідження Мстиславового Володимир-Волинського собору XII сторіччя», в якому, між іншим, повідомив, що було знайдено череп благовірного князя Володимира Васильковича і визначено було з достовірністю, що це його чесна глава, оскільки на ній знайшлися сліди тієї хвороби, від якої помер князь. Подальша доля цих останків князя невідома.

27 червня 2013 року з нагоди 1025-ліття Хрещення Київської Русі-України Помісний Собор УПЦ КП канонізував і причислив до лику місцевошанованих святих князя Володимира Васильковича, як Благовірного Князя та приєднав благовірного князя Володимира Васильковича до лику місцевошанованих святих Волинського краю. Собор також визначив дату вшанування св. Володимира - в день його упокоєння 10 / 23 грудня та в день Собору Волинських святих 10 / 23 жовтня.

Данило Братковський (нар. бл. 1642 — пом. 15 листопада 1702) — громадський діяч, поет, борець за православ'я, підचाший венденський,

оборонець прав українського населення на шляхетських сеймиках Київщини та Волині. Святий ПЦУ.

Братковський — учасник і організатор ряду народних повстань на Правобережній Україні і в Галичині. Михайло Старицький вивів Братковського головним героєм драми «Остання ніч».

З 1700 р. підтримував зв'язки з І.Мазепою, учасник антипольського повстання під проводом С.Палія.

У 1697 році видав у Кракові збірку віршів старопольською мовою «Світ, по частинах розглянутий» (пол. Świat przeorzany), які мали сатиричне спрямування («Диспут убогого з паном», «Банкет на сеймику», «Рівність»). У 2004 році в Луцьку вона вперше була перевидана з паралельним перекладом на українську.

У книзі «Світ по частинах розглянутий» він опублікував вірш під назвою «Не змішуй духовних речей і світських», у якому знайшли відгомін його давні суперечки з луцькими братчиками про церковні гроші та їхнє використання. В ньому, зокрема, йшлося:

- ✓ Неслушно вельми ці речі постали,
- ✓ Що і духовні, і світські змішались.
- ✓ Духовні гроші несуть світські торби,
- ✓ Пан брат з брательком беруть на те взори.
- ✓ Стоїть-бо Братство не тим, аби брали,
- ✓ А щоб братове духовним давали.
- ✓ В усіх брать звичай у світі сьогодні,
- ✓ Тож рідко, брат щоб давав Братству годно
- ✓ Візьмуть із клітки, то птасі пропасти,
- ✓ З курми у братстві шулік не тримай ти.

Вірш Данила Братковського «Нові палаци», у якому автор застерігає сучасників від надмірного захоплення матеріальними благами, закликаючи замість турботи про будівництво кам'яниць і

палаців згадати про тих, хто потребує допомоги. З цього приводу він, зокрема, писав:

- ✓ А чи не краще збудувать шпиталі,
- ✓ Щоб харч там мали люди постраждалі.
- ✓ Шпиталь будуєш – палац навіки ти Зведеш у небі, щоб довічно жити.

Важливим для Данила Братковського було також усвідомлення власної жертви, про що він записав цілком виразно: «...з ревності дому Бога мого, для захисту святого православ'я смерть прийняти мушу». На нашу думку, автор тестаменту був щирим у своїх словах. Про це свідчить його життєвий шлях, у якому служіння Православній Церкві займало дійсно важливе місце. Про те, що Братковський був готовий до подібної жертви, запевняє також його вірш під назвою «За що вилити кров», який може бути панегіриком самому авторові. У ньому, зокрема, йдеться:

- ✓ Рицарі Божі кров небу зливають,
- ✓ Рицарі Божі за кров небо мають.
- ✓ Рицарі світу земну беруть славу:
- ✓ Чи для вакансій, чи взяти булаву.
- ✓ Гойним потоком кров власну зливають,
- ✓ Тут за свою кров плаци відбирають
- ✓ А хто за церкву, за віру в потребі Кров проливає, бере плац у небі.

Заарештований коло Заслава. 15 листопада 1702 страчений у Луцьку за вироком польського військового суду (був зарубаний катом на майдані Ринок).

27 червня 2013 року з нагоди 1025-ліття Хрещення Київської Русі-України Помісний Собор Української Православної Церкви Київського

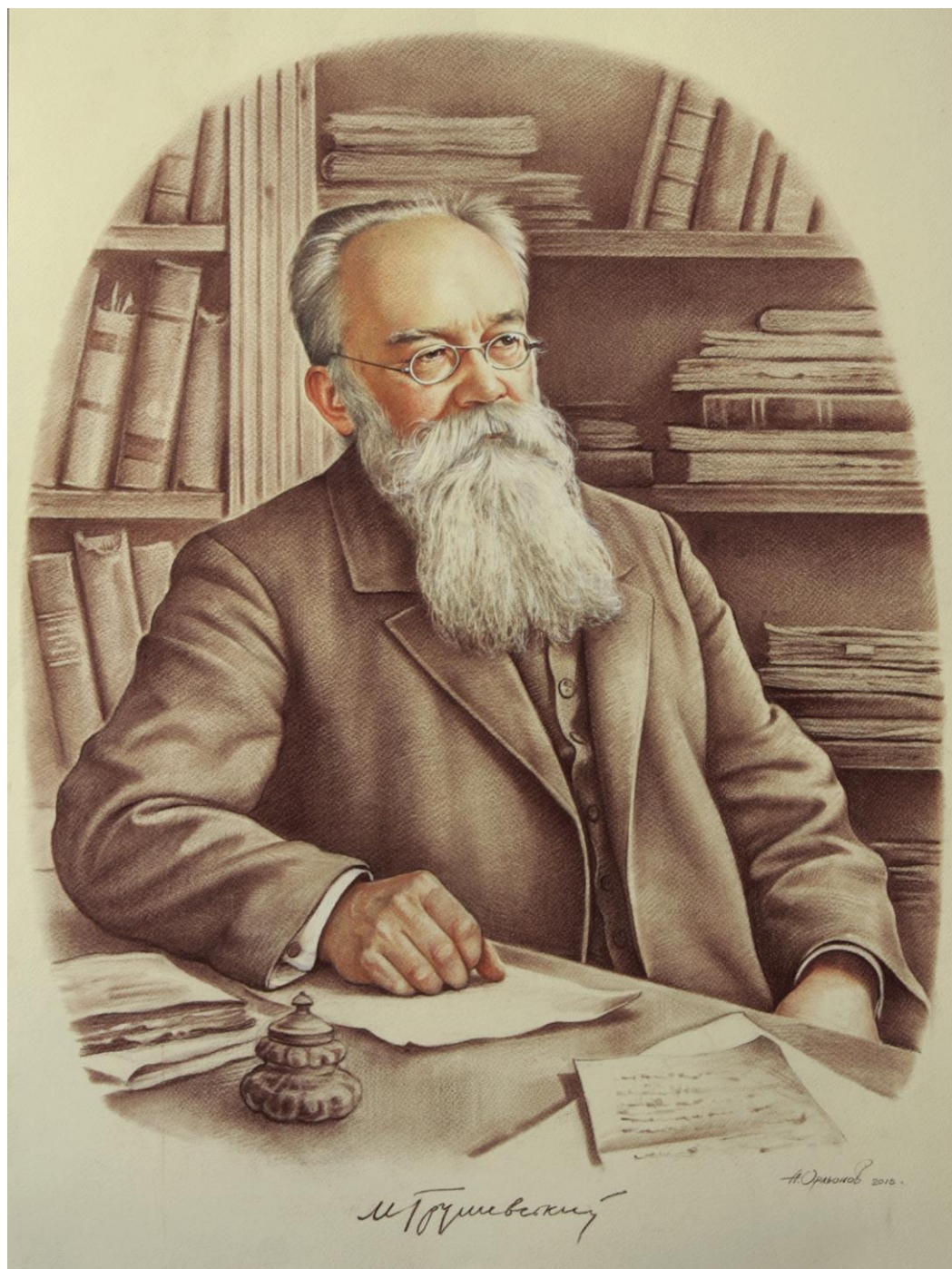
Патріархату канонізував і причислив до місцевошанованих святих Волинського краю Данила Братковського у лику Стратотерпець.

Ситуація почала змінюватися на краще 2004 року, коли зусиллями волинських краєзнавців та народних депутатів України в Луцьку перевидано збірку віршів Данила Братковського «Світ, по частинах розглянутий». До складу цього видання також включено короткі дослідження В. Антоновича, М. Максимовича, В. Липинського та В. Доманицького — це практично всі наукові розвідки, присвячені діяльності Братковського, що побачили світ у XIX — XX ст. Крім того, були опубліковані статті сучасних українських науковців О. Бірюліної, В. Пришляка, В. Шевчука та І. Ціборовської - Римарович. У них автори намагалися по-новому оцінити життєвий шлях та творчу спадщину цієї непересічної особистості, проте нових фактів про його життя і діяльність було виявлено небагато.

Данило Братковський відіграв видатну роль в історії Православної Церкви на Волині другої половини XVII – початку XVIII ст. Він, як чоловік активний і темпераментний, до того ще й освічений та наділений літературним талантом, щиро намагався підтримати православ'я в різних сферах своєї діяльності – на сеймиках, під час «Люблінської наради», безпосередньо в маєтках, які перебували в його володінні. Уживав він також заходів для прослави чудотворного образу «Богородиці Пулганівської» а у своїх віршах порушував питання про оздоровлення ситуації в середовищі православних братств.

Картини присвячені добі Української революції 1917-1921рр

Михайло Грушевський

Михайло Сергійович Грушевський (29 вересня 1866р., Холм, Холмський повіт, Люблінська губернія, Королівство Польське — 26 листопада 1934р.) — український історик, громадський та політичний діяч. Голова Центральної Ради Української Народної Республіки (1917—

1918). Член Історичного товариства ім. Нестора-Літописця, член Чеської АН (1914), почесний член Київського товариства старожитностей і мистецтв (1917), член-кореспондент ВУАН (1923) та АН СРСР (1929), багаторічний голова Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові (1897—1913), завідувач кафедри історії Львівського університету (1894—1914), автор понад 2000 наукових праць.

23 березня 1931 року Грушевського заарештували як «керівника Українського націоналістичного центру», вигаданого чекістами. Коли він відмовився визнавати ті «свідчення», що їх з нього «вибили» слідчі погрозами ув'язнити його доньку Катерину, 5 січня 1933 року справу ексголови Центральної Ради закрили зі зловісним водночас поясненням-вердиктом — з огляду на його... смерть.

Наприкінці 1934 року Грушевський відпочивав у одному з санаторіїв у м. Кисловодськ (Ставропольський край, РРФСР, СРСР, нині РФ) і несподівано захворів на карбункул. Операцію з його видалення провів головний лікар місцевої лікарні, який хірургом не був, а перед цим він відмовив Грушевському в проханні бути прооперованим його давнім і перевіреним другом. Помер від сепсису (зараження крові) через три дні після операції. Серце зупинилось о другій годині дня.

Павло Скоропадський

Гетьман Української Держави Павло Скоропадський один з найбільш авторитетних українських генералів. Один з творців українського війська. У жовтні 1917-го придушив спробу (синхронного з Петроградом) більшовицького повстання у Києві. Один з найбільш успішних будівничих української державності у 20 ст. Політик, чия діяльність у непростих обставинах вивела українську культуру на якісно

новий рівень. Державний діяч, який потужно підтримав політику українського національного відродження на Кубані, а у серпні 1918 задушив сепаратизм у Криму.

Постать, що, подібно до Маннергейма чи Пілсудського, мала реальний потенціал створити незалежну українську державу, але наприкінці 1918 року була повалена вітчизняними популістами і соціалістами, засліпленими бажанням влади та збагачення.

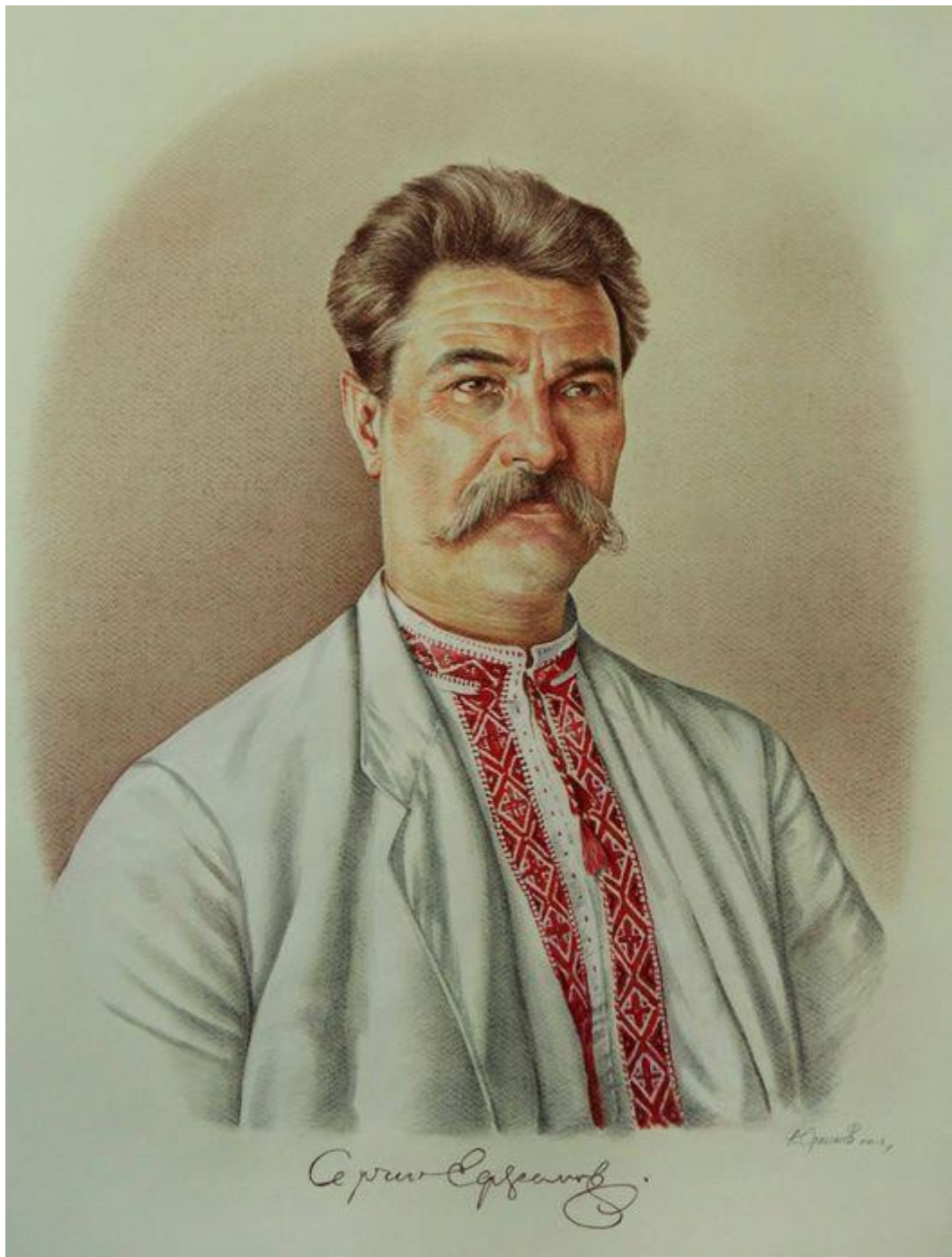
Симон Петлюра

Голова Директорії УНР, Головний Отаман Військ і Флоту УНР
Симон Петлюра.

Євген Чикаленко

Євген Чикаленко (1861 — 1929)— визначний громадський діяч.

Сергій Єфремов

Сергій Єфремов - український громадсько-політичний і державний діяч, літературний критик, історик літератури, академік Української академії наук. Загинув у ГУЛАГу.

В'ячеслав Липинський

В'ячеслав Липинський, визначний теоретик українського консерватизму , політичний діяч, історик, історіософ, соціолог, публіцист.

Розвідники доби УНР очима художника-баталіста

Артур Орльонов за основу взяв фото Ольги Басараб із її паспорта. Очі, погляд, уста, підборіддя – усе це робить її портрет реалістичним і цілісним. Напевне, це саме той випадок, коли фотознімок не завжди передає образ людини, її почуття, внутрішній світ, а художник окремими мазками може довершити.

До 100-річчя зовнішньої розвідки України у Служби зовнішньої розвідки України з'явилася портретна галерея розвідників доби УНР. Образи представників таємного легіону Української революції 1917–1921 років створив головний художник студії Українського батального мистецтва Артур Орльонов.

Ідея відтворення світлин національних героїв на полотні чи папері – не нова.

Водночас, завжди виникає чимало засторог і запитань: наскільки точно вдасться відобразити вже усталений для сприйняття образ?

Чи не втратить зображення, за нерідко притаманною у таких випадках героїзацією, певних людських рис?

Чи не призведе це до втрати самоідентичності героя і чи не ліпше користуватися тією, можливо єдиною, поживклою з роками, затертою, з надірваними кутами чорно-білою світлиною, зафіксованою незнаним фотографом.

Не знаю, чи ставив перед собою такі запитання Артур Орльонов. Напевне, що ставив. Як і всі художники, які зважуються на такий крок. А інакше не варто й братися за пензля.

Артур Орльонов вдався до застосування сепії. Це один із видів графічної техніки, в якому використовуються відтінки коричневого. «Один невірний рух на папері спеціальною паличкою, – зауважив стосовно цього художник, – і вже лінію не зітреш гумкою».

Найвиразніше це проявилось у відтворенні образу зв'язкової Української військової організації Ольги Басараб. Досі найпоширенішим був графічний малюнок, де Ольга мала вигляд дорослої зрілої жінки.

Найпоширеніше зображення Ольги Басараб

Водночас, відомо, що її життя обірвалося у 34 роки, і вона тоді зовні виглядала навіть молодшою. А ще маємо спогади сучасників:

«Своїм тактом і інтелігенцією ця невеличка пані (Ольга Басараб) з гарною зачіскою свого ясно-каштанового волосся, з пильним поглядом вдумливих очей і милою усмішкою – будила до себе пошану». (Ірена Вахнянин-Льонер).

«...Середнього росту, круглолиця, ...жвава, рухлива, зграбна, ходила скоро і чітко, дещо короткозорі очі розумно дивилися з-під рівних брів, а її щира усмішка, що рідко сходила з її лица, була з'єднуюча і заразлива" (Кирило Трильовський).

Польський паспорт Ольги Басараб

На додачу до цього, Артур Орльонов за основу взяв фото Ольги Басараб із її паспорта. І на папері відтворилася не лише зовнішність, а й характер Ольги.

Очі, погляд, уста, підборіддя – усе це робить її портрет реалістичним і цілісним. Напевне, це саме той випадок, коли фотознімок не завжди передає образ людини, її почуття, внутрішній світ, а художник окремими мазками може довершити.

Цікаво, що підпис до малюнка (Ольга Басараб) Артур Орльонов спробував відтворити почерком самої Ольги.

Ольга Басараб

Портрет непримиренного до більшовиків повстанського отамана Орла (Якова Гальчевського), а згодом керівника розвідувального пункту на Волині військової спецслужби Державного Центру УНР в екзилі для мене спершу видався дещо несподіваним для сприйняття.

Досі найбільш уживаними були інші світлини: за часів еміграції, у однострої Війська Польського з трьома орденами за героїзм і відвагу, із гранітного монументу на могилі.

На усіх тих зображеннях – насамперед суворий воїн, командир, борець. Таким він відтворений і на деяких малюнках професійних художників та аматорів.

Але було ще одне фото – із Галузевого державного архіву Служби зовнішньої розвідки України, нещодавно введене до наукового обігу. На ньому Гальчевський закарбований у молоді роки.

Яків Гальчевський у молоді роки

Саме це фото спонукало художника надати образу шляхетності і зобразити Гальчевського у цивільному вбранні з проникливим розумним поглядом.

Зрештою, якщо ми візьмемо біографії визначних учасників Української революції 1917–1921 років, то побачимо, що більшість із них мала вищу освіту – були чи то військовими, чи вчителями.

Яків Гальчевський починав вчителювати у церковнопарафіяльній школі. Потім була участь у Першій світовій війні. Після демобілізації повернувся до педагогічної діяльності.

Упродовж якогось часу вчителював, згодом завідував сільською школою. На уроках історії учні з цікавістю слухали його розповіді про Богдана Хмельницького, Івана Гонту та Устима Кармелюка. Він усе життя мріяв навчати у школі дітей грамоті, добру і любові. Та не судилося...

Оця інтелігентність, поєднана з вольовим характером, і зробила художній образ Якова Гальчевського людяним, а не надміру героїзованим – із кремнію і сталі.

Яків Гальчевський

Сотник Армії УНР Яків Васильович Гальчевський (отаман Орел, Войнаровський, Правобережець) народився 22 жовтня 1894 року у с.

Гута-Літинська (нині с. Малинівка Літинського району Вінницької області) у звичайній селянській родині. Після закінчення двокласної вчительської школи з вересня 1913 року почав учителювати у церковнопарафіяльній школі села Сахни Летичівського повіту. Про нього говорили як про здібного педагога із доброю перспективою, який прагнув виховувати учнів на засадах українського патріотизму.

Та вчителювання тривало недовго. 1915 року його мобілізували до війська. По закінченні Житомирської школи прапорщиків він воював на фронтах Першої світової війни. Був поранений, контужений, отруєний газами. Дослужився до штабс-капітана. За героїзм у боях Гальчевського нагороджений орденом Святого Станіслава 3-го ступеня з мечами і бантом, орденом Святої Анни 3-го ступеня з мечами і бантом та орденом Святої Анни 4-го ступеня.

Революційні події 1917 року внесли суттєві корективи у подальше життя Гальчевського. Він брав активну участь в українізації частин російської армії. Після демобілізації повернувся до педагогічної діяльності. Упродовж певного часу вчителював, згодом завідував школою у селі Брусленів.

Після проголошення незалежності України Я. Гальчевського обрали членом повітової шкільної ради. Водночас він вступив до Українського національного союзу, згуртував біля себе однодумців, які вболівали за долю України і готові були зі зброєю в руках стати на її захист.

Як учасник національно-визвольних змагань став відомим на початку 1919 року, коли разом з отаманом Ананієм Волинцем взяв участь у ліквідації більшовицького повстання проти Директорії УНР – так званої Меджибозької республіки. У квітні того ж року (вже в ранзі сотника) прийняв від Волинця командування 61-м ім. Симона Петлюри

піхотним полком Армії УНР. У цей період воював проти частин Червоної армії на Поділлі й на території Київської губернії.

На кінець літа 1922 року командував Подільською повстанською групою, яка налічувала 4 кінні бригади і сотню імені Івана Богуна. Неодноразово мав збройні зіткнення з продзагонами, каральними підрозділами Подільської губернської ЧК, частинами так званого червоного козацтва, дивізіями Котовського та Осадчого, корпусом Примакова, Самарською (башкирською) дивізією.

Саме тоді Головний Отаман Симон Петлюра підвищив сотника Якова Гальчевського до рангу полковника Армії УНР і наказав йому обійняти командування всіма повстанськими загонами в Правобережній Україні.

Невдовзі за давнім козацьким звичаєм Гальчевський узяв псевдонім Орел. Та для успіху справи було замало зненацька нападати і так само зникати в навколишніх лісах. Він почав удосконалювати тактику підпільно-партизанської боротьби, значне місце в якій відводилося добре налагодженій розвідці й контррозвідці. Командир повстанців мав своїх агентів та інформаторів у частинах Червоної армії (навіть на рівні командирів полків та штабів бригад), у ЧК, продкомісіях, серед залізничників, телеграфістів, працівників господарських установ. Налагодив мережу агентів у підпорядкованих йому партизанських загонах, які інформували його про настрої партизанів, поведінку отаманів, випадки порушення дисципліни.

Наприкінці березня 1925 року Орел із невеликою групою сподвижників спробував підняти на Поділлі повстання, але це вже було марно. Тоді подався на західноукраїнські землі, що на той час були під Польщею, з наміром і надалі боротися з більшовицьким режимом, але вже у нових умовах. Для зручності оселився у волинському містечку Корець неподалік кордону, де за завданням керівництва спецслужби

Державного Центру УНР у екзилі створив розвідувальний пункт. Згодом такий самий пункт під його началом запрацював у Лановцях.

У документах ГПУ УСРР того періоду Гальчевський неодноразово згадується як повстанський отаман, активний український контрреволюціонер і представник уенерівської розвідки на Волині.

У. С. С. Р.
 Государств. Погранич. Управление.
 ПОД.
 ОТЕДЕЛ
 ПРИ
 ПОДРОКОНЕ
 Пограничного
 Войск ГПУ.

Серия "К" -
 ИНО. /Р./ Дело

1926 г.
 58288/

г. Киев-Поч.

НАЧАЛЬНИКУ СОУ ГПУ УССР,
 Бюппи: Нач. Окр. Отделов Г. П. У.
 г. г. Харьков, Винница, Могилев-Под.,
 Проскуров.

Краткое содержание:
 Ориентировка о повстанческой работе ОРЛА-ГАЛЬЧЕВСКОГО.

28 Августа с/г. закордонный источник "МУХА", заслуживающий доверие, сообщил следующие сведения о повстанческой работе ОРЛА-ГАЛЬЧЕВСКОГО:
 ОРЕЛ-ГАЛЬЧЕВСКИЙ сейчас проживает в Польше под фамилией "БАЗИЛЕВИЧ". Последнее время часто приезжает в Гусятин и Копычинец, для свидания с РУДНЕВЫМ и МАРЧЕВСКИМ /МАТРУКОМ/, по вопросу о диверсии.
 21 Августа с. г. ГАЛЬЧЕВСКИМ выслан на Украину для организационной работы ШМАЛИЙ-ЛЯШЕНКО с 3-мя юзаками, в сопровождении агента 2-го Отдела СКУПСКОГО Яна. ШМАЛИЙ-ЛЯШЕНКО, по данным источника, - бывший офицер Старой Армии, при Сов. Власти служил Начальником Милиции Купинского района. ШМАЛИЙ имеет маршрут: Проскуров - Бар - Винница. В Баре должен передать инструкции ГАЛЬЧЕВСКОГО некоему КАЗЮРЕ / по мнению источника, это - псевдоним /.
 ШМАЛИЙ лично знает, проживающий в гор. Виннице, перебежчик из Польши Гусятин - РЫБАК Николай, которого рекомендуем Винницкому Окр. Отделу использовать.
 Далее источник сообщает, что собранные на экономиях под видом рабочих, находившиеся в таборах, петлюровцы / об этом мы ранее сообщали по линии ИНО / в ближайшем будущем будут высланы партиями на Украину - для поднятия восстания.
 Между прочим, МАРЧЕВСКИЙ 29-го Августа, беседуя с нашим источником "МУХОМ", сказал ему, что организационная работа ими / т. е. петлюровцами / начата и скоро будут подниматься восстания.
 Нами приняты меры к налаживанию более регулярной связи с "МУХОЙ", дабы мы могли быть своевременно осведомлены о мероприятиях ГАЛЬЧЕВСКОГО. Кроме того, мы сейчас пересматриваем старые явки ГАЛЬЧЕВСКОГО, дабы принять меры к их обслуживанию.
 Проскуровский, Могилев-Подольский и Винницкий Окр. Отделы просим, в случае получения каких либо данных по существу ориентировки, своевременно информировать нас.
 Переданная источником фотокарточка ШМАЛИЯ, при доставке курьером, испортилась и копированию не поддается.-

НАЧ. 23 КАМПОГРАНОТРЕДА И ОКР. ОТДЕЛА
 Г. П. У. /ЗАЙЦЕВ/.

Врид. УПОЛНОМОЧЕННОГО КРО /БОРИСОВ/.

У документах ГПУ УСРР того періоду Гальчевський неодноразово згадується як повстанський отаман

В «Орієнтуванні про повстанську роботу Орла-Гальчевського», датованому серпнем 1926 року, зазначається: «Орел-Гальчевський нині мешкає в Польщі під прізвисьом «Базилевич». Останнім часом часто

приїздить в Гусятин і Копичинці...» І далі в документі йдеться про те, що він підготував і послав в Україну для організації підпільної роботи і збирання інформації про органи радянської влади і настрої серед українського населення чотирьох осіб (ГДА СЗР України. – Ф.1. – Спр. 9235. – Т. 1. – Арк. 243).

У тогочасних картотеках ГПУ Яків Гальчевський значився як один із найнебезпечніших ворогів більшовицького режиму. Полюванню на нього і відстеженню його діяльності надавали особливого значення. В архіві СЗР України знайдено документ із назвою «Про чергові завдання в роботі з активною українською контрреволюцією», датований 1929 роком, із позначками «Серія «К», «Зберігати нарівні з шифром», «Лише особисто всім начальникам окрвдділів ГПУ, прикордонних загонів, особливих відділень і ДТО ОГПУ». У ньому з-поміж інших заходів ГПУ УСРР є такий пункт: «Ввести в нашу роботу, як систему, планову розробку агентурно-оперативним шляхом повстанських осередків загалом і зокрема тих із них, колишні ватажки яких перебувають у Польщі і проводять активну роботу (Гальчевський, Водяний, Купрієнко та інші)» (ГДА СЗР України. – Ф.1. – Спр. 12617. – Т. 15. – Арк. 76–88).

Розвідкою Гальчевський займався упродовж кількох років, аж поки не надійшла нова пропозиція. Таких активних старшин, як він, керівництво еміграційного уряду УНР намагалося постійно тримати у полі зору і якимось чином організувати для майбутньої боротьби. Для цього ініціювали заходи, щоб українських старшин брали до армії тих держав, на території яких вони проживали.

Вирішив продовжити військову освіту й подальшу службу у польському війську і Яків Гальчевський, але під іншим прізвищем. У вересні 1930 року він став капітаном Війська Польського Якубом Войнаровським. Це прізвище взяв як пам'ять про Андрія Войнаровського, племінника гетьмана Івана Мазепи. В їхньому житті

було щось подібне. Обоє на вигнанні не змирилися з поразкою і готували ґрунт для повернення в Україну. На обох полювали московські агенти, як на зятяних і непримиренних ворогів.

Невдовзі його направили на Вищі піхотні курси для штабових старшин, які він успішно закінчив. На початку Другої світової війни Гальчевський-Войнаровський очолював батальйон Оборони Народової «Бродниця». За 18 днів війни він виявив надзвичайну хоробрість, відзначився у боях проти гітлерівських військ під м. Кутно. Є згадки про те, що був представлений до найвищої нагороди Польщі – ордена «Віртуті Мілітарі». Але війна для Польщі швидко закінчилася. А для самого Якова ще й німецьким полонем.

У неволі перебував до січня 1940 року. Після звільнення, за сприяння керівників українського еміграційного уряду, поїхав до дружини на Холмщину. Невдовзі все пережите впродовж останніх років вилилося в рукопис під назвою «З воєнного нотатника», який він розпочав ще у німецькому таборі.

А потім написав книгу «Проти червоних окупантів», перший том

якої 1941 року видав у Кракові, а другий – 1942 року у Львові. Крім цього, багато сил вклав у написання історіософічної праці про історію і долю України, її друзів і ворогів, місце і роль у сучасному світі.

«Світова історія поставила хрест на могилі багатьох народів, які були безхребетні, роз'єднані всередині, слабкі назовні та не хотіли чи не вміли боротися за своє місце під сонцем, – з вірою в кращу долю України писав він пророчі рядки. – ...Нам потрібно позбутися усіх негативних прикмет, набутих у довгій недержавній житті. Нам треба здобути нові, творчі

прикмети, які знаменують нації здобитчиків, а не стояти в маразмі етнографічною масою. В іншому випадку наша Батьківщина стане колонією чужих народів, як це було дуже часто протягом нашої історії».

У 1942–1943 роках Яків Гальчевський став організатором і командиром Грубешівської повітової самооборони, яка захищала українців на Холмщині. 21 березня 1943 року отаман, який зі зброєю в руках захищав свободу і незалежність як України, так і Польщі, загинув у бою з боївкарями Армії Крайової у с. Пересоловичі Грубешівського повіту Люблінського воєводства. Похований у м. Грубешові (Польща). В Україні іменем Гальчевського названо вулиці і провулки у Хмельницькому, встановлено пам'ятний знак на його батьківщині, у 1994 році засновано премію імені Якова Гальчевського «За подвижництво у державотворенні».

**Фото Подільської повстанської групи, вересень 1922 року,
після переходу 2 вересня за р. Збруч на польську територію
(джерело архів УСБУ у Вінницькій області справа 12197, арк. 49 (у
конверті)**

Особи зображені на фото за даними допитів (архів УСБУ у Вінницькій області справа 12197, арк. 41-48,50-51) затриманого повстанця Корнелишина Ф. С. (на фото № 44) у якого вилучено це фото: 1. Отаман — ГАЛЬЧЕВСЬКИЙ — ОРЕЛ — житель Літинського повіту, села Літинської гуті, 28 років.

Завдяки віднайденій слідчій справі на Петра Ліпко, останнього начальника штабу Армії УНР і одного з організаторів розвідувальної діяльності за часів Директорії, вдалося отримати низку його різнопланових світлин, зокрема у тогочасних одностроях.

Це полегшило роботу художника. Водночас і тут не обійшлося без ретельного знайомства з біографією.

«...Петро Ліпко закінчив 2-класне народне училище, один рік провчився в учительській семінарії, але вчителем стати не судилося. Доля готувала йому блискучу військову кар'єру...

Він прагнув довести і собі й іншим, що виходець із простого козацького роду може не тільки хоробро воювати, а й вміло

командувати... У 1911 році закінчив Імператорську Миколаївську військову академію...

Командував дивізіями і армійськими корпусами. Знав німецьку, французьку і польську мови...».

Життєвий шлях Петра Ліпка був непротим, сповненим багатьох драматичних поворотів. Це залишило слід і в його характері, і закарбувалося у світлинах, що дійшли до наших днів, і знайшло своє відображення в образі, створеному художником.

Петро Ліпка

У роботі над зображенням Миколи Красовського, керівника Інформаційного бюро Розвідочної управи Генерального штабу Армії УНР, художнику довелося «перевдягнути» героя в інший однострій і скоригувати погляд. На фото, що дійшло до наших часів, Красовський дивиться вбік, а на малюнку – фронтально. Це додає образу виразності. Саме очі у даному випадку найбільше вияскравлюють характер.

Про очі в одному з документальних нарисів зазначено: «Вони випромінювали рішучість, упертість, незворушність і навіть якусь самовпевненість».

А ще під час роботи над цим образом художника вразили слова самого Миколи Красовського з передмови до інструкції для Інформаційного бюро про те, які люди мають працювати в розвідці, з якими рисами характеру.

«...Не всякий має дійсну здатність до справ розвідочно-розшукових, бо це теж є дар Божий – талан, який можна розвивати і довершати, але ні в якому разі не можна його вкоренити в чоловіка, який не народився з цим таланом; не можна вже на підставі того, як не можна по волі стати художником, поетом або скульптором. Отже, коли хто не почуває в собі того святого вогню, про який зазначено вище, то будь він з найвищою освітою і значним службовим стажем, він не може бути корисним для розвідочно-розшукової організації і йому не місце в рядах тієї сім'ї, яка ідейно і безоглядно відданалюбимій праці своїй».

Микола Красовський

Іван Вислоцький, старшина розвідного відділу Української галицької армії, на написаному портреті, як і на всіх світлинах, виглядає серйозним, зосередженим і навіть дещо втомленим.

Зрештою, на його віку були участь у Першій світовій війні, російський полон і перебування в таборах в Читі й Уфі, бойові дії в складі Української галицької армії, важкі роки поневірянь в еміграції у Європі й Південній Америці...

Підстав хвилюватися за непросту долю України у нього було більш ніж достатньо. У такому внутрішньому стані його образ і визрів в уяві художника.

Іван Вислоцький

Напевне, найскладніше було писати портрет Петра Філоненка (ще трапляється написання Филоненко, так вибито на надгробній стелі у містечку Саут-Баунд-Брук, США).

Цього відважного повстанського отамана, розвідника Партизансько-повстанського штабу під керівництвом Юрка Тютюнника,

вояка УПА влучно охарактеризував начальник спецслужби Державного Центру УНР в екзилі Всеволод Змієнко:

«Петро Філоненко – надзвичайно хоробрий старшина, який, виконуючи покладені на нього штабом завдання, не один раз переходив зі своїм загonom польсько-советський кордон і громив у глибині окупованої України чрезвичайки та советську міліцію».

Єдине зображення Петра Філоненка вдалося знайти в музеї історії національних спецслужб Національної академії СБУ. На жаль, воно поганої якості. У цій ситуації художнику довелося покладатися на свою інтуїцію.

Петро Філоненко

Зрештою, метою створення художніх образів не завжди є фотографічна точність відтворення героя. Особливо, коли йдеться про тих, чиї світлини за давністю років взагалі не збереглися.

Важливіше, звісно ж, не погрішити проти історичної правди, а ще важніше – привернути увагу до певної особистості, змусити зупинитися, звернути увагу на очі, настрій, поворот голови, вбрання, якусь маленьку деталь.

А потім взяти мобільний телефон і задати в пошуковому рядку незнане досі чи недостатньо знане прізвище. І дізнатися більше...

З-поміж представників вітчизняної розвідки цікавих і неординарних особистостей цього періоду набагато більше, ніж змогла увібрати експозиція до 100-річчя зовнішньої розвідки України

Артуру Орлюнову вдалося оживити на папері лише декого. Водночас зроблено ще один крок у процесі відтворення і відродження національної пам'яті, який має тривати постійно.

Видатні українські письменники на картинах художника

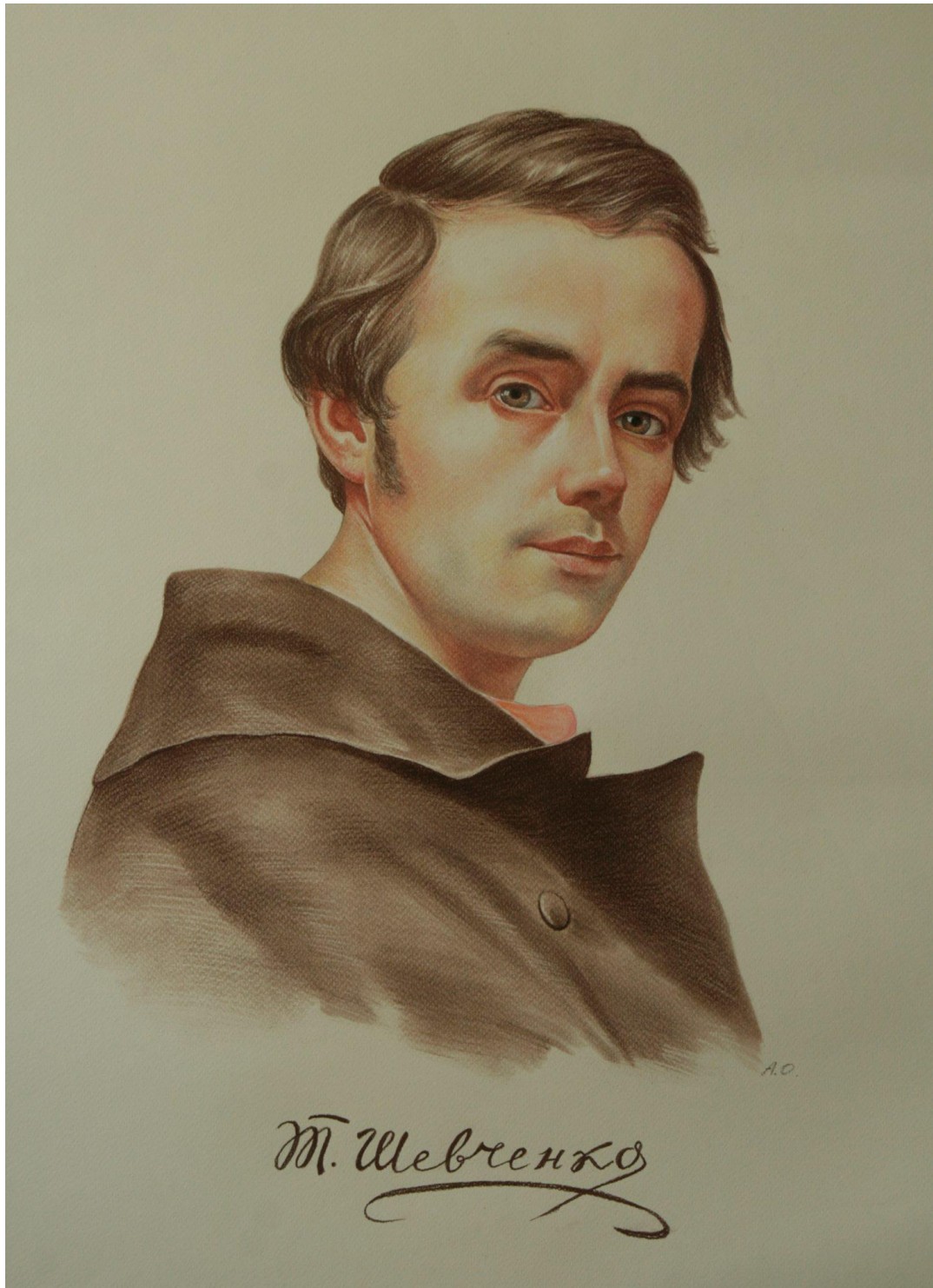
Іван Франко

Іван Франко — видатний український поет, прозаїк, драматург, літературний критик, публіцист, перекладач, науковець, громадський і політичний діяч. Доктор філософії (1893), доктор габілітований (1895),

дійсний член Наукового товариства імені Шевченка (1899), почесний доктор Харківського університету (1906). Член Всеукраїнського Товариства «Просвіта».

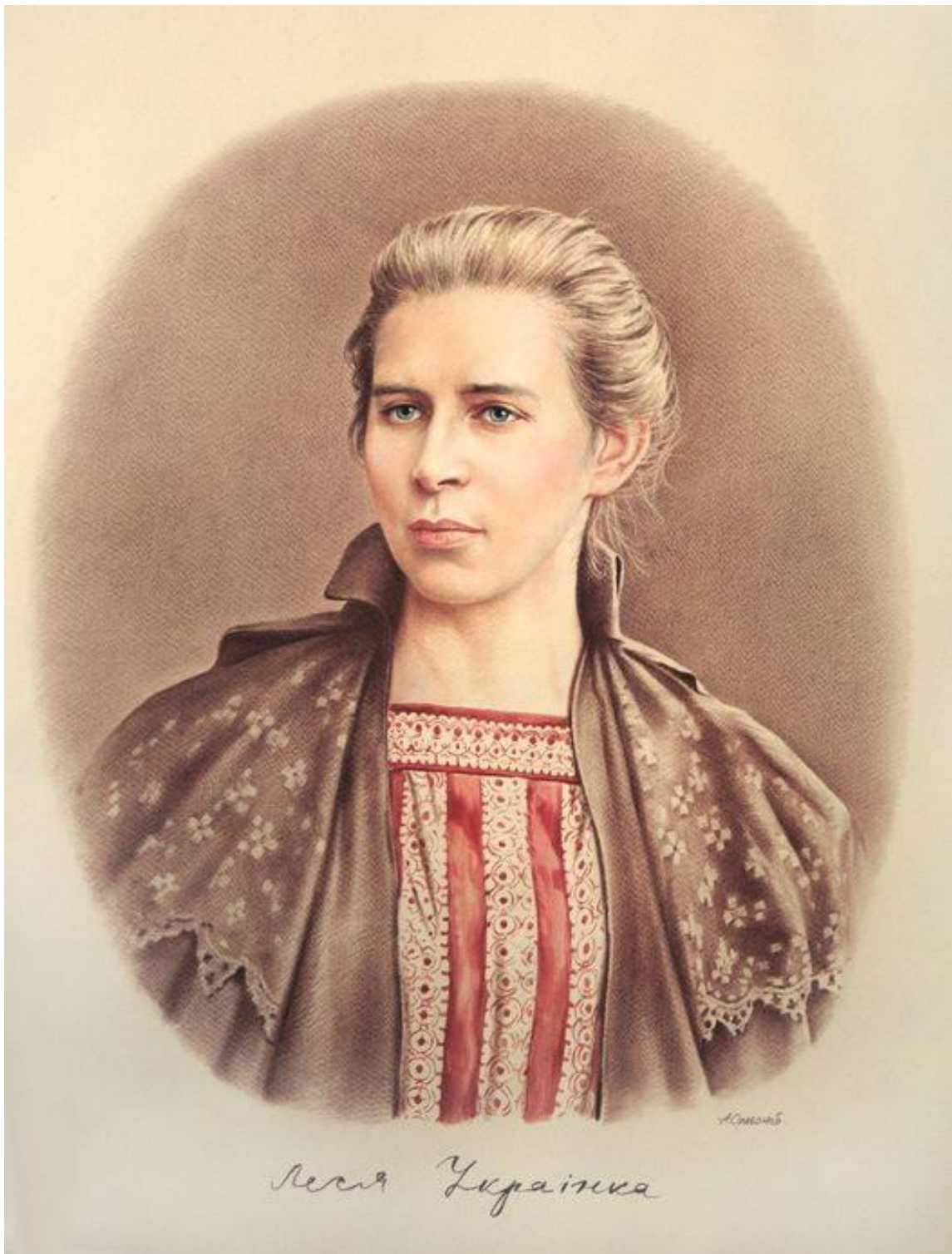
Упродовж своєї понад 40-літньої творчої активності Франко надзвичайно плідно працював як оригінальний письменник (поет, прозаїк, драматург) і перекладач, літературний критик і публіцист, багатогранний науковець — літературо-, мово-, перекладо- й мистецтвознавець, етнолог і фольклорист, історик, соціолог, політолог, економіст, філософ. Його творчий доробок, писаний українською (більшість текстів), польською, німецькою, російською, болгарською, чеською мовами, за приблизними оцінками налічує кілька тисяч творів загальним обсягом понад 100 томів. Усього за життя Франка окремими книгами і брошурами було понад 220 видань, у тому числі понад 60 збірок його оригінальних і перекладних творів різних жанрів. Він був одним із перших професійних українських письменників, тобто заробляв на життя літературною працею.

Тарас Шевченко

Тарас Шевченко (відомий також як Кобзар) — український письменник, класик української літератури, мислитель, художник. Національний герой і символ України. Братчик Кирило-Мефодіївського братства. Академік Імператорської академії мистецтв (1860).

Леся Українка

Леся Українка (справжнє ім'я Лариса Петрівна Косач, у шлюбі Косач-Квітка) — українська письменниця, перекладачка, фольклористка, культурна діячка, співзасновниця літературного гуртка «Плеяда» та групи Українська соціал-демократія. В сучасній українській

традиції входить до переліку найвідоміших жінок давньої та сучасної України.

Писала в жанрах поезії, лірики, епосу, драми, прози, публіцистики, розвинула жанр драматичної поеми в українській літературі. Працювала в галузі фольклористики (наспівала 220 народних мелодій) і активно долучалася до процесів українського національного відродження.

Серед мистецької спадщини — збірки поезій «На крилах пісень» (1893), «Думи і мрії» (1899), «Відгуки» (1902), поеми «Давня казка» (1893), «Одно слово» (1903), драми-поєми «Кассандра» (1901—1907), «В катакомбах» (1905), «Лісова пісня» (1911), «Камінний господар» (1912), «Бояриня» (1913).

Картини написані Орльоном Артуром Олеговичем

«Княгиня Ольга проводжає Святослава у похід .964 рік. Волзькі походи»

12 липня 1580 року вийшло перше видання Острозької Біблії

З'їзд монархів 1429р. Луцьк

Битва під Берестечком 1651р.

Богдан Хмельницький

Козаки на привалі

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

- Антонович В. Даниил Братковский. Світ, по частинах розглянутий. Луцькі. 2004. С. 391-392.
- Бірюліна О. Волинський шляхтич і український поет Данило Братковський // Луцьке Хрестовоздвиженське братство. Історія та відродження. Луцьк. 2013. С. 93-102.
- Брайчевський М. Суспільно-політичні рухи у в Київській Русі. Вибране.Т1. Київ. Вид. О. Теліги. 2009.
- Братковський Данило. Світ, по частинах розглянутий. Луцьк, 2004. 464 с.
- Василик В. О болезни и смерти Владимиро-Волынского князя Владимира Васильковича. Некоторые медицинские, гомилетические и литургические наблюдения. // Русин. 2015. №1 (39). С. 51—68.
- Войтович Л. Волинська гілка Мономаховичів. Болохівські князі. Острозькі, Заславські // Князівські династії Східної Європи (кінець IX — початок XVI ст.). — Львів : Інститут українознавства, 2000.
- Войтович Л. Княжа доба: портрети еліти. Біла Церква. 2006.
- Гальчевський Я. «Проти червоних окупантів. З воєнного нотатника» Видавництво: ФОП Стебеляк 2018. 560 с.
- Дорошенко Дмитро. Історія України. 1917—1923 рр.: Українська гетьманська держава 1918 року. Ужгород, 1930. 512 с
- Завальнюк К. , Стецюк Т. Яків Гальчевський у документах епохи. К.-П.: 2012: ПП «Медобори-2006». 224 с.
- Коваля Р. «Повернення отаманів Гайдамацького краю», 2001
- Котляр М. Аскольд // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. Київ: Наукова думка, 2003. Т. 1: А — В. 688 с.

Кралюк П. Любомудри Володимирії: Філософ на троні (князь Володимир Василькович); Аристократ духу (Арсен Річинський). Луцьк: Твердиня, 2010.

Крип'якевич І. Михайло Грушевський. Життя й діяльність / І. Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. Львів, 2001. С. 233—255.

Липинський В. Данило Братковський – суспільний діяч і письменник кінця XVII століття. Світ, по частинах розглянутий. Луцьк, 2004. С. 404-405.

Масненко В. Формування образу М. С. Грушевського в масовій свідомості сучасного українського суспільства // Український історичний журнал. 2006. № 5 (470). С. 19–34.

Мельниченко І. Исторический портрет в сине-желтом интерьере. К.: Юстініан, 2004. 228 с.

Мицько І. Родовід княгині Ольги за європейським епосом // Другі «Ольжині читання». Пліснеськ-Львів. 14-15 червня 2007 року. Львів. 2007. С. 21.

**КРАВЕЦЬ Анатолій
КУРДЕЛЬЧУК Григорій**

Постатті України в картинах художника А. Орльонова

Друкується в авторській редакції

Підписано до друку 30.08.2021. Формат 60×84^{1/16}
Ум. друк. арк. 2,5. Замовлення № 79. Наклад 100.
Папір офсетний Гарнітура Times. Друк офсетний.

Друк ФОП Іванюк В. П.
43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 65.
Свідоцтво Держкомінформу України
ВЛн № 31 від 04.02.2004 р.

Кравець А. Курдельчук Г.

У 78 Постатті України в картинах художника А. Орльонова / А. Кравець.,
Г. Курдельчук – Луцьк : ПП Іванюк В.П., 2021. – 83 с.

У збірці зібрано й опрацьовано матеріали про картини художника А. Орльонова. На картинах зображено постатті та історичні події України. Це видання розраховане на увагу істориків, краєзнавців, дослідників історії України, студентів, небайдужих громадян.

УДК 75:94(092)(477.82)